

Annettu Helsingissä 6.5.1993

ASIA

Rakennusten suojelua koskeva asia.

SUOJELUESITYKSEN KOHDE

Kymmene Oy on 7.6.1991 Kymen lääninhallitukseen saapuneessa hakemuksessaan esittänyt, että lääninhallitus määräisi Jaalan kunnan Jaalan kylässä yhtiön omistamalla Verla-nimisellä koskitilalla RN:o 15 sijaitsevan Verlan vanhan puuhiomon ja pahvitehtaan rakennukset ympäristöineen suojeltavaksi rakennussuojelulain nojalla. Kohde on ollut vuokrattuna Kymin Paperiteollisuus Oy:lle 1.1.1990 alkaen.

Ko. Verlan teollisuusalue on kulttuuri- ja rakennushistoriallisesti merkittävä kokonaisuus, jolla on sekä valtakunnallista että kansainvälistä arvoa. Tästä on osoituksena muun muassa se, että Verla on otettu arvokkaana teollisuushistoriallisena miljöönä ehdolle Unescon ylläpitämään maailmanperintölistaan. Tehdasmuseossa vierailee vuosittain n. 10 000 kävijää, joista huomattava osa on ulkomaalaisia.

Verla muodostaa kokonaisuuden, johon liittyy sekä jo museoitua vanhaa tehdaskokonaisuutta että myös edelleenkin käynnissä olevaa teollisuutta. Tämän johdosta hakija esittää, että rakennuksia ja aluetta koskevat suojelumääräykset voitaisiin laatia Kymmene Oy:n ja viranomaisten kesken yhteisymmärryksessä ja yhteistyössä. Yhtiön tarkoituksena on saattaa alue suojeluksi, mutta suojelumääräyksissä on huomioitava alueeseen kohdistuvat mahdolliset aiempaan liiketoimintaan liittyvät velvoitteet ja määräykset muun muassa Verlan alueella joitain vuosia sitten tehdyn vesivoimalaitosta koskevan kaupan osalta.

LAUSUNNOT

Jaalan kunnanhallitus on 8.7.1991 lääninhallitukselle antamassaan lausunnossa todennut, että Jaalan kunta ei tule käyttämään rakennussuojelulain 13 §:ssä lunastusoikeuttaan, eikä sillä ole muutoinkaan huomauttamista suojelutoimenpiteen suhteen.

Museovirasto on 27.2.1992 lääninhallitukselle antamassaan lausunnossa todennut, että Verlan entinen puuhiomo ja pahvitehdas on useassa yhteydessä todettu yhdeksi Suomen tärkeimmistä teollisista muistomerkeistä. Samalla sillä on myös huomattavaa kansainvälistä merkitystä. Arkkitehtuuriltaan rikasmuotoiset rakennukset ja tuotantorakennusten tekninen laitteisto sekä irtaimisto muodostavat kokonaisuuden, joka antaa ainutlaatuisen kuvan vuosisadan vaihteen teollisuusmiljööstä maassamme. Verla kuuluu valtioneuvoston 13.9.1990 käsittelemään inventointiluettelon kohteista, joiden katsotaan täyttävän Unescon maailmanperintösopimuksen mukaiset edellytykset. Esitys maailmanperintöluettelon edellyttää, että kohteen suojelu on lakimääräisesti turvattu.

Museoviraston mielestä Verlan kulttuurihistoriallinen arvo on kiistaton ja tehdas lähiympäristöineen täyttää ne kriteerit, joita rakennussuojelulain 2 §:ssä edellytetään. Museovirasto puoltaa siten Verlan tehtaan rakennusten ja tehdasalueen suojelua rakennussuojelulain nojalla.

Museovirasto teki esityksensä suojeltavista rakennuksista ja alueen rajauksesta. Lisäksi museovirasto teki esityksen suojeltavia rakennuksia ja suojeltavaa aluetta koskeviksi suojelumääräyksiksi.

Samassa yhteydessä museovirasto totesi, että suojeltavaksi esitetty alue on vain osa – joskin keskeinen – Verlan kulttuurihistoriallisesti arvokkaasta kokonaisuudesta. Alueen ulkopuolelle jäävät kokonaan tehtaan työväenasunnot, kokoontumistilat ja mm. kosken rannalla olevat myllyt. Museovirasto esittikin, että lääninhallitus kehottaisi molempia alueen kuntia, Jaalaa ja Valkealaa, huolehtimaan siitä, että myös muiden tehdasyhdyskuntaan liittyvien rakennusten ja rakenteiden säilyminen tulisi kaavoituksen antamin keinoin riittävästi turvatuksi.

Jaalan kunnanhallitus on 23.3.1992 museoviraston lausunnon johdosta lääninhallitukselle antamassaan lausunnossa todennut, ettei sillä ole huomauttamista museoviraston esittämien suojelutoimenpiteiden suhteen varsinaisella Verlan tehdasalueella. Rakennustarkastajan lausunnon mukaan Verlan kylätaajaman lisärakentamisen tarve on ollut erittäin vähäistä ja näin ollen suojelukaavan laadintaa alueelle ei voitane pitää nyt tarpeellisena, vaan esimerkiksi kyseiselle alueelle rakennushankkeiden rakennuslupien johdosta pyydetäisiin museoviraston lausunto. Tämä menettely palvelisi tällä hetkellä riittävästi Verlan yhdyskunnan säilymistä.

Valkealan kunnanhallitus on 6.4.1992 museoviraston lausunnon johdosta lääninhallitukselle antamassaan lausunnossa todennut, että Verlan tehdasalueen suojelu rakennussuojelulain perusteella on alueen ja rakennuskokonaisuuden kannalta tarpeellinen ja perusteltu toimenpide. Suojeltava alue sijaitsee Jaalan kunnan puolella. Museoviraston esitykseen, että lääninhallitus kehottaisi molempia alueen kuntia huolehtimaan siitä, että myös muiden tehdasyhdyskuntaan liittyvien rakennusten ja rakenteiden säilyminen tulisi kaavoituksen antamin keinoin riittävästi turvatuksi, Valkealan kunnanhallitus toteaa, että Kymen lääninhallitus on 6.6.1978 tehnyt tilaa Ojaselkä RN:o 1:58 koskevan rantakaavan laatijan ja kaavoitettavan alueen hyväksymistä koskevan päätöksen. Em. päätöksessä lääninhallitus on katsonut, että kaavaa laadittaessa tulee ottaa huomioon tämän alueen ja vastapäisen alueen kulttuurihistorialliset arvot. Em. viitaten museoviraston lausunnon Valkealan kuntaa koskevat ehdot voidaan huomioida rantakaavan laadinnan ja vahvistamisen yhteydessä.

Kouvolan Seudun Sähkö Oy on 14.5.1992 lääninhallitukselle antamassaan lausunnossa todennut, että sillä ei ole huomauttamista suunnitellun, rakennussuojelulailta suojeltavan alueen rajoihin seuraavin edellytyksin:

– suojelualue ei haittaa nipunsiirtoradan käyttöön ja kunnossapitoon liittyvien velvollisuuksien hoitamista

– peruskorjaus-, käyttö- ja kunnossapitotoimintoja varten tarvittavat, suunnitellun suojelualueen kautta kulkevat tieyhteydet Kouvolan Seudun Sähkö Oy:n omistamalle voimalaitoskiinteistölle säilyvät

– suunnitelma ei haittaa suunnitellun suojelualueen ulkopuolella sijaitsevan Verlan voimalaitoksen laajentamista, peruskorjausta, käyttöä eikä kunnossapitoa

Tielaitoksen Kymen tiepiiri on lääninhallitukselle antamassaan lausunnossa ilmoittanut, että tiepiirillä ei ole huomauttamista Verlan tehdasalueen suoje-

lusuunnitelman johdosta. Verla pt 14570 kulkee alueen läpi. Normaali kunnossapito riittää pitämään tien liikennettä tyydyttävässä kunnossa.

VASTINE MUSEOVIRASTON LAUSUNNON JOHDOSTA

Kymmene Oy on museoviraston lausunnon johdosta antamassaan vastineessa todennut, että nipunsiirtorata laitteineen, siinä laajuudessa kuin se on tällä hetkellä olemassa, on Kymin Uittoyhdistyksen omaisuutta. Koska sitä ei ollut käytetty aikoihin ja alueelle oli muita käyttötarkoituksia, Kymmene Oy ja Kymin Uittoyhdistys ovat sopimusjärjestelyin 1980-luvun loppupuolella yhteisesti purkaneet muun muassa rataa. Nipunsiirtolaitteiston ratoineen uudelleen rakentaminen ei ole mahdollista.

Yhtiö on lisäksi todennut, että museoviraston lausunnossaan esittämä kaa-voituksellisten keinojen käyttömahdollisuus saattaa aiheuttaa yhtiölle ongelmia. Yhtiöllä on rantakaavoitus suunnitelma alueelle ja se tulee luonnollisesti ottamaan huomioon toteutettavassa mahdollisessa rantakaavassaan Verlan suojeluarvot. Mikäli rantakaava alueelle toteutetaan, viranomaiset voivat tuolloin valvoa myös omalta osaltaan tarvittavien suojeluintressien huomioon ottamisen.

LÄÄNINHALLITUKSEN PÄÄTÖS

Kymen lääninhallitus on 18.5.1992 antamallaan päätöksellä määrännyt Jaalan kunnassa Jaalan kylässä sijaitsevan Verlan vanhan puuhiomon ja pahvitehtaan rakennukset ympäristöineen päätöksensä liittämän karttaliitteen mukaisesti rajattuna suojeltavaksi rakennussuojelulain nojalla. Alueeseen kuuluu osia tiloista Verla M-163-6-15 RN:o 15:0 ja Werla RN:o 12:168.

Verlan tehdasalueen kulttuurihistoriallinen arvo on kansainvälisesti merkittävä. Verla kuuluu valtioneuvoston 13.9.1990 käsittelemään inventointiluetteloon kohteista, joiden katsotaan täyttävän Unescon maailmanperintösopimuksen mukaiset edellytykset.

Lääninhallitus antoi seuraavat suojelumääräykset:

1. Rakennusten ulkoasussa, rakenteissa ja huonejaossa saa tehdä vain ennallistavia tai rakennuksen säilymisen kannalta välttämättömiä muutoksia.
2. Rakennusten nykyinen kiinteä sisustus on säilytettävä. Tehdasrakennusten osalta tämä koskee erityisesti koneita ja muuta teolliseen tuotantoon liittyvää laitteistoa. Tehtaanjohtajan asunnon kiinteään sisustukseen kuuluvat mm. vanhat kaakeliuunit, listoitus, paneeloinnit ja ovet.
3. Rakennuksia lähiympäristöineen tulee hoitaa siten, että niiden kulttuurihistoriallinen arvo säilyy.
4. Rakennuksia ei saa käyttää tavalla, joka on ristiriidassa niiden alkuperäisen luonteen ja kulttuurihistoriallisen arvon kanssa.
5. Museovirastolla on oikeus antaa tarkempia määräyksiä suojelumääräysten soveltamisesta ja myöntää määräyksistä vähäisiä poikkeuksia.

Kymen lääninhallituksen suojelupäätös on alistettu rakennussuojelulain 5 §:n 2 momentin nojalla valtioneuvoston vahvistettavaksi. Päätöksestä ei ole valitettu eikä esitetty korvausvaatimuksia.

KYMIN PAPERITEOLLISUUS OY:N LAUSUNTO

Kymin Paperiteollisuus Oy on 26.4.1993 ympäristöministeriöön saapuneessa lausunnossaan ilmoittanut, ettei sillä ole huomauttamista Kymen lääninhallituksen Verlan vanhan puuhiomon ja pahvitehtaan rakennusten ja niiden ympäristön rakennussuojelua koskevaan päätökseen.

KAAVATILANNE Alueella ei ole rakennuskaavaa, eikä rakennuskieltoa kaavan laatimista varten.

VALTIONEUVOSTON PÄÄTÖS

Suojeluesityksen kohteena olevalla Jaalan kunnan Jaalan kylässä sijaitsevalla Verlan vanhalla puuhiomolla ja pahvitehtaan rakennuksilla ympäristöineen on kulttuurihistoriallista merkitystä, joten sitä on pidettävä sellaisena kansallisen kulttuuriperinnön säilyttämiseksi suojeltavana kohteena, jota rakennussuojelulain 1 ja 2 §:ssä tarkoitetaan.

Näin ollen valtioneuvosto harkitsee oikeaksi, ottaen huomioon rakennussuojelulain 1, 2, 3 ja 6 §:t, rakennussuojelulain 5 §:n nojalla vahvistaa Kymen lääninhallituksen alistaman suojelupäätöksen.

Ympäristöministeri

Sirpa Pietikäinen

Toimistopäällikkö
Rakennusneuvos

Pentti Pantzar

PÄÄTÖS

Kymen lääninhallitus, PL 301, 45101 Kouvola

TIEDOKSI

Kymmene Oy, c/o Kymin Paperiteollisuus Oy, Lakiasiat, 45700 Kuusankoski (tiedoksisaantitodistuksin)

Kouvolan Seudun Sähkö Oy/ Kari Rämö, Paimenpolku 3, 45100 Kouvola (tiedoksisaantitodistuksin)

Jaalan kunnanhallitus, Salparinteentie 1 A, 47710 Jaala

Valkealan kunnanhallitus, Kustaa III tie 10-12, 45370 Valkeala

Tielaitos, Kymen tiepiiri, PL 13, 45101 Kouvola

Museovirasto, PL 913, 00101 Helsinki